

До Председателя на Научно жури
доц. д-р Биляна Борисова
катедра „География на
туризма”,
СУ „Св. К. Охридски” – ГГФ,

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Николина Попова,
МВБУ- Ботевград

относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ на докторант на самостоятелна подготовка по професионално направление: 4.4 Науки за земята (География на рекреацията и туризма)

Тема на дисертационния труд: „Концепция за устойчиво развитие на туризма във Витоша планина”

Автор: Дисертационният труд е разработен от Раденка Митова

Научен ръководител: проф. д-р Васил Маринов

***Уважаема г-жо Председател на Научното жури,
Уважаеми членове на Научното жури,***

Рецензията е изготвена в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за неговото приложение (ППЗРАСРБ) и Правилата за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. К. Охридски”

Рецензията е възложена със заповед № РД 38-694 / 31.10.2016 на Ректора на СУ “Св. Климент Охридски“. Тя съдържа общо представяне и оценка на

дисертационния труд, на научните и научно-приложни приноси и заключение относно присъждането на ОНС „доктор“.

I. Данни за кандидата в съответствие със законовите изисквания

Кандидатът за образователната и научна степен „доктор“ **Раденка Митова** е родена на 17.03.1973 г. в гр. София. Висшето си образование – магистърска степен по География, завършва през 1999 г. , а през 2002 г получава ОКС „магистър“ по Туризм – професионална квалификация по Културен туризъм. Раденка Митова придобива професионалния си опит като учител по География в 93 СОУ , (2003-2007), и в 153 ПГ (2008 – 2015) г.

На 10.01.2013 г. Раденка Митова е зачислена на редовна докторантура в катедра „География на туризма“ с научен ръководител проф. д-р Васил Маринов. На 10.01.2016 тя е отчислена с право на защита, поради изтекъл срок.

II. Общо представяне на дисертационния труд и извършената научно-изследователска дейност

За участието си в процедурата за получаване на образователно-научна степен „доктор“ докторантът Раденка Митова, е представила: 1) Завършен дисертационен труд в обем 272 от които 200 страници основен текст и 72 страници приложения. Дисертационният труд включва 42 фигури, 43 таблици, 20 приложения и 9 карти, списък на използваната литература с 269 източника, от които 158 на кирилица и 57 на латиница и 7 източника от Интернет. Структурата на дисертационния труд съдържа увод, шест глави, заключение, библиография, приложения и карти; 2.) Автореферат в обем 25 страници, отразяващ съдържанието на дисертационния труд и основните теоретико-методични и приложни приноси. Приложена е справка за научните публикации по темата на дисертацията; 3) Публикации, свързани с дисертационния труд, включващи 4 доклада, изнесени на научни конференции в България. Изследователските въпроси на всичките 4 броя научни публикации са пряко свързани с темата на дисертационния труд.

III. Оценка на съдържанието на дисертационния труд

Актуалност на темата – темата е много добре аргументирана, открит е конструктивният характер на изследването, в пълно съответствие с обективно протичащите паралелни процеси - развитие на туризма в сферата на практиката и необходимостта от симултанен процес на научно обслужване, отчитащ голямата динамичност на условията и факторите на средата за развитие на устойчив туризъм и обективно изискващ адаптиране на научното познание чрез съвременни теоретични и методически подходи.

Обектът и предметът на изследване са ясно разграничени. Прецизната формулировка на предмета на изследване разкрива в пълнота основните изследователски въпроси.

Целта и произтичащите изследователските задачи са ясно формулирани, логично обвързани и осигуряващи пълно тематично покритие на изследването.

Методология – стъпва на представата за дихотомичния характер на изследваната територия, произтичащ от нейния природозащитен статут, изискващ съчетаване на природозащитната с рекреационната/туристическата функция.

Методи на изследване – използван е изключително широк арсенал от методи от различни сфери на научното познание в пълно съответствие с хетерогенния характер на изследвания обект, на множеството връзки между основните компоненти на туристическата система на Витоша, както и на взаимодействието ѝ с външната среда. Сравнително предимство на представения труд – от методическа гледна точка, е използването на ГИС за пространствен анализ и оценка на рекреационните ресурси.

Информационната осигуреност на изследването е широко обхватна и надеждна.

Структурата на дисертационния труд е в съответствие с поставената цел и произтичащите задачи и осигурява изчерпателност на темата.

Съдържанието съответства на поставената цел и произтичащите от нея задачи. Текстът е развит балансирано,

Първа глава разглежда основни теоретични постановки, засягащи ключовите аспекти на темата, свързани с концепцията за устойчиво туристическо развитие и нейното операционализиране, както и кореспондиращият понятийно-терминологичният апарат и по-конкретно термините „туризъм“, „растеж“, „развитие“ „устойчивост“. Авторът извежда необходимостта от специализирано планиране на устойчивото развитие на туризма в защитени територии.

Със значителен приносен характер се откроява **втора глава** . В т.6.1 авторът предлага „Ландшафтна карта на Витоша планина“ в М 1: 80 000. Хоризонталната структура на ландшафтите е моделирана с използване на ГИС модел.

Смятаме, че разработената серия от карти на ландшафтна основа, както и ландшафтната карта на Витоша, следва да бъде дефинирана и като изследователска задача, тъй като представлява реален ключов принос, имайки предвид обстоятелството, че ландшафтната карта е необходимо условие за обективна рекреационна оценка на природните ресурси.

Други приноси резултати са свързани с разработената и апробирана методика за определяне на устойчивостта на ландшафтите по четиристепенна скала , на екологичния поемнен капацитет на ландшафтите , както и туристическата им атрактивност. Авторът изчислява (коефициент на корелация на Спирман) и зависимостите между тези ключови характеристики - между екологичния капацитет и степента на устойчивост, между екологичния капацитет и степента на антропогенизация, както и между туристическата атрактивност и степента на туристическо усвояване. Обоснован е препоръчителен пространствен модел за развитие на туризма чрез съпоставяне на екологичния капацитет и атрактивността на ландшафтите на базата на конструираната от автора матрица „Екологичен поемнен капацитет/Атрактивност“.

Разкриването на посочените по-горе закономерности има практическо значение и представлява обективна база за взимане на информирани решения за планиране на пространственото развитие на туризма във Витоша.

Глави III и IV съдържат много добри систематизации и критически анализи, респективно изводи по въпроси, свързани със социално-културната и правно-политическата среда - в контекста на теоретичните представи за устойчиво

развитие на туризма. Разглеждат се важни за пространственото развитие на туризма въпроси за устройствената политика, включително законовите ограничители за балансирано и устойчиво пространствено развитие на туризма във Витоша.

Оценявайки важната роля на общината при решаването на въпроси, свързани с развитието на туризма, както и на проблемите, възникнали във връзка с това, авторът прави задълбочен анализ на организационната структура на управление на туризма на местно ниво.

Оценка на значението на туризма за икономическото развитие на региона, на приоритетните видове туризъм, както и на основните проблеми, свързани с развитието му - от страна на различните заинтересовани групи, е проведена въз основа на прилагане на емпиричен подход (анкетно прочуване от автора).

Представянето на отговорите не е направено въз основа на достатъчно добра систематизация на оценяваните фактори, с цел получаване на по-ясна цялостната картина.

Резултатите имат практическо значение за процеса на планиране и териториално управление на туризма във Витоша.

V глава е посветена на туристическата система във Витоша и на нейните основни подсистеми.

Въз основа на познаване на всички проведени проучвания, вкл. социологически, през преходния период, авторът представя обобщен анализ на потенциалното търсене, на мотивационните фактори, на основните посетителски локализации и на най-атрактивните природни и антропогенни туристически ресурси.

Предлагането е разгледано не само като видова структура, но и като териториална. Авторът очертава и някои тенденции, например тенденцията на подмяна на много малки и малки обекти с обекти с по-голям капацитет, а така също установява съществуването на териториална диференциация на туристическите зони и центрове по отношение на ценовото равнище.

Отделено е внимание на достъпността до туристическите обекти, на възможностите за паркиране, както и на специализираната инфраструктура с идентифициране на съществуващите проблеми.

С тематичен приносен характер се откроява **IV глава**, в която авторът представя концепция за устойчиво развитие на туризма във Витоша планина. В съответствие с резултатите от съпоставката между екологичната поемна способност на ландшафтите и тяхната атрактивност е предложен пространствен модел (Карта 8), въз основа на който авторът очертава принципни насоки за бъдещо устойчиво туристическо устройване и управление на територията на планината, диференцирани за различните категории ландшафти въз основа на съотношението екологичен капацитет- атрактивност.

Авторът идентифицира основните проблеми и предизвикателства пред устойчивото развитие на туризма в планината в съответствие с анализирани в предшестващите глави компоненти на туристическата система, както и в областта на организацията и управлението на туризма. Въз основа на очертаната проблематична рамка е разработена оригинална Стратегия за устойчиво развитие на туризма във Витоша. Тя включва четири сфери за интервенция със дефинирани цели и препоръчителни мерки.

Заклучението представя постигнатите резултати.

Използван е значителен обем източници (на български и латиница) по темата на дисертационния труд – академични, административни, статистически, пазарни проучвания и др.

IV. Оценка на научните и практически резултати и приноси на дисертационния труд

В представения от кандидата Раденка Митова, дисертационен труд на тема *”Концепция за устойчиво развитие на туризма във Витоша планина”* могат да се посочат следните научни приноси:

В областта на теорията

1. Получената емпирична фактология, в резултат от проведеното анкетно прочуване- сред различните заинтересовани групи, обогатява теорията на туризма по отношение на съвместяване на природозащитната и туристическата функция в защитени територии.

2. Разработена е ландшафтна карта на Витоша, както и серия от карти на ландшафтна основа, осъвременяващи теорията за ландшафтната структура на Витоша.

В областта на методиката

1. На основата на ландшафтно-екологичен подход, в ГИС среда, е разработена и апробирана методика за определяне на: а/ устойчивостта на ландшафтите; б/ екологичния поемнен капацитет на ландшафтите и в/ туристическата атрактивност на ландшафтите;
2. Обоснован е пространствен модел за развитие на туризма чрез съпоставяне на екологичния капацитет и атрактивността на ландшафтите на базата на конструираната от автора матрица „Екологичен поемнен капацитет/Атрактивност“.

В областта на практическата приложимост

1. Посочените по-горе теоретични и методически приноси представляват обективна база за взимане на информирани решения за планиране на пространственото развитие на туризма във Витоша.
2. Предложена е препоръчителна стратегия за устойчиво развитие на туризма като основа за осъществяването на реален планов процес, както по отношение на устройството на територията, така и от гледна точка на управлението на дестинацията.

Авторефератът отразява вярно, с необходимата пълнота резултатите от проведеното изследване.

Посочените приноси са действителни постижения на автора.

Представените публикации са свързани с темата на дисертационния труд и са публикувани в престижни научни издания.

Критични бележки и препоръки:

Независимо от безспорните достижения на дисертационния труд са допуснати и пропуски, които не са от принципно естество и не влияят върху същностния резултат от проведеното изследване. Основният недостатък е свързан с констатирани несъответствия: 1) между някои от реалните приноси на

изследването и формулираните от автора задачи - посочени са в т. III „Оценка на дисертационния труд. 2) между формулировки на раздели и съдържанието им, например, в глава III - „Социално-икономическата среда – условие и ресурс за развитие на туризма.. „ се разглеждат редица социално-културни въпроси, но не са включени икономически. Тя по същество представлява анализ на социално-културната среда.

Независимо от оригиналната методика във втора глава, открояваща се с приносен характер, считаме, че в труда не се съдържат методики - в научен смисъл, каквито са формулирани като изследователски задачи от автора по отношение на анализа на социално-икономическата и правно-политическата среда.

Заключение

Налице е оригинално, задълбочено и аналитично изследване, даващо основание за извода, че авторът – Раденка Митова, притежава необходимите знания и умения за провеждане на самостоятелна изследователска дейност в сферата на Географията на туризма. Предлагам на Научното жури да й присъди ОНС „доктор” по професионално направление 4.4 НЗ, научна специалност „География на рекреацията и туризма”

София,
22.12.2016 г.

Изготвил рецензията:
проф. д-р Николина Попова